

La mar de Pla

LaButxaca reedita «La Costa Brava», la guia publicada per primer cop en castellà el 1941 i que inaugura el mite de la costa gironina

EVA VÀZQUEZ

● Va ser en la soledat de Fornells, a Begur, enmig d'aquelles roques abruptes que anys enrere havia compartit amb el pintor Francesc Gimeno, un altre solitari radical, que Josep Pla va començar a planificar el que seria un dels seus primers llibres de la postguerra, una guia de la Costa Brava que unís el sabor de la immediatesa amb l'aroma de les coses immutables, a l'estil, una mica pretensions però no pas inassolible, de Goethe i el seu *Viatge a Itàlia*. La idea, confessaria molt més endavant, el rondava des dels anys de l'adolescència, quan ja era un irreductible enamorat d'aquesta costa i aquest mar una mica forassenyat i, per això mateix, tan pròxim, tan humà, però el primer esborrany no prendria forma fins aquella raríssima primavera de 1939, just acabada la Guerra Civil, quan va anar a retirar-se a una casa de pescadors de la cala de Fornells, decidit a passar full, a deixar enrere les intrigues del món, fins i tot la dona, Adi Enberg, que quedaria fastiguejada de tanta soledat, i a mirar-se de nou la realitat circumdant, a preferir les converses amb els pescadors, a apreciar el gust picant del tabac fort barrejat amb l'aigua de mar, les coses que són a tocar, el present lax i voluptuós, el temps fora del temps: els sobirans dominis del tedi.

La guia de la Costa Brava prové d'aquest ensopiment, d'aquest volerós entotsolament, tal com l'escriptor l'evocaria al més tardà *Bodegó amb*

Pla sota les voltes de Calella, i la solitària platja de Montgó, als anys cinquanta, en dues imatges de la guia de 1955. / RAMON DIMAS

peixos, però també de l'amistat i el mecenatge de l'industrial Albert Puig Palau, que pels volts de la mateixa primavera de 1939 va llogar una casa prop de la barraca de Pla i va animar-lo a canalitzar aquella mirada erràtica i sensual fixant-la en el paisatge marítim que tenia ben bé al davant. «Tot el que aquí es diu, ho he portat a dins des de la meua adolescència i primera joventut. Perquè sóc, no solament fill d'aquest tros de país, sinó que, al revés del que sol passar tan sovint, en sóc un apassionat. Aquí vaig néixer i aquí seré enterrat un dia, gairebé veient el mar», va escriure en un arravatament quasi insòlit, d'un orgull tremolós, en el pròleg a la primera

edició de la seva guia en català, l'estiu de 1975, més de trenta-cinc anys després que aparegués per primera vegada a Destino, el 1941, inevitablement en castellà i amb finançament de Puig Palau, que de fet l'havia patrocinat pensant a inaugurar amb aquesta crònica d'una vida tan pròxima i alhora ja tan remota la seva projectada editorial Barna, que de tota manera estrenaria amb un altre entrec afortunat, *Santiago Rusiñol i el seu temps* (1943). La guia de la Costa Brava neix en certa manera de la precarietat, de la urgència econòmica d'un Josep Pla que acaba d'abandonar la redacció de *La Vanguardia*, d'on confiava ser nomenat director (en el seu lloc seria

elegit el molt més addicte Luis Martínez de Galinso-ga), amb prou feines sense ingressos i a punt de separar-se d'Adi Enberg, que resistirà molt poc temps l'austeritat de Fornells.

Poesia del paisatge

Però de la necessitat Pla va saber-ne fer virtut. Moltes de les pàgines d'aquest llibre que ara reedita LaButxaca, coincidint amb el centenari del bateig, més literari que geogràfic, d'aquesta llenca de costa que s'estén de Blanes a Portbou, transpiren autèntica poesia, poesia planiana s'entén, desproveïda de tot sentimentalisme, però d'un lirisme verbal, en l'adjectiu, en el color, en l'oportunitat d'un pensament o una mirada, que a

vegades és pura meravella. Pla, ho diu a l'encapçalament de les successives versions i ampliacions del text original, tenia al cap les modèliques guies Baedeker, però va preferir sacrificar una exactitud i actualitat en el detall que a la llarga esdevendria desfasament i galimaties, a favor d'una crònica personal que projectés damunt el paisatge «la sensibilitat de l'autor». L'èxit de l'obra, amb deu mil exemplars en la primera tirada i amb un pròleg d'Albert Puig que desapareixeria en les següents edicions, va ser fulminant, i això que Pla va lamentar sempre el preu fixat, que no hauria volgut que superés les 25 pessetes. De tota manera aquest cost no va ser cap inconve-

nient perquè calgués reimprimir la guia ja el 1945. Fins al 1955, se'n van fer quatre impressions, l'última amb ornamentacions i disseny de cobertes de Ricard Giralt-Miracle, Domènec Carles i Oleguer Junyent, i amb abundant material fotogràfic que constitueix avui un document insòlit d'aquella Costa Brava anterior a la gran onada turística, d'autors com ara Ramon Dimas, Lluís Baxeras, Pere Rigau, J. Tous Casals o Pere Català Roca. En les primeres edicions catalanes, les imatges es van confiar, naturalment actualitzades, a Francesc Català-Roca, tot i que en la versió de LaButxaca, per raons òbvies d'economia, no hi són reproduïdes.

